www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب تورى
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى

غىياسىددىن

مىرئاتى شەرئ

نەشرگە تەييارلىغۇچى: بارات تۇرسۇنباقى

ئەگەر خاھلاسە كىردىگارى جەھان،
ئىكى ئىيد ئەھۋالىن ئەيلەي بەيان.
رەسۇلى خۇدايى كەرىم دېدىلەر،
شەبى ئىيد ھەركىمكى بىيدار ئولەر.
ئوشۇل كۈنكى ئولغاي كۆڭۈللەر تەمام،
ئانى كۆڭلى بىيدار بولغاي مۇدام.
نەمازدىن بۇرۇن نەچچە سۇننەت ئېرۇر،
بىرى ئولكى ئىيدگاھغە تېزراق بارۇر.
يەنە بامدادنى ئوشۇل ئەرتەدە،
ئۆزىن مەسجىدى ھەيدە ئەتسۇن ئەدا.
يەنە سۇننەت ئولكىم پىيادە بارىپ،
زەئىف بولماسە قالە يولدا ھارىپ.
يەنە سۇننەت ئولكىم بارار يولىنى،
بۆلەك ئەيلەسۇن ھەم كېلەر يولىنى.
ئەگەر ئىيدى فىتردۇر تەئام ھەم يېسۇن،
يەنە سەدقەئى فىتر ئەدا ئەيلەسۇن.
بۇلاردىن كېيىن چىقسۇن ئول ئىيدگاھ،
نەمازىن ئوقۇپ پاك قىلسۇن گۇناھ.
ئەگەر ئىيدى قۇربان ئېرۇر تۇت سىيام،
نەماز ئوقۇغۇنچە يېمەسۇن تەئام.
رەسۇلدىن ئەبۇزەر رىۋايەت قىلۇر،
كى ھەركىم بۇ رۇزەنى مەھكەم تۇتۇر.
سەۋابى بۇدۇر ئالتمىش مىڭ يىلى،
ئىبادەت سەۋابى بولۇر ھاسىلى.
سەھابەلەر ئول كۈن نەماز ئەتكۈچە،
ئىمىزەرگە قويماس ئىدى ياش بەچە.

* *

بارارده نەمازگاھغە تەكبىرنى،
ئېرۇر ۋاجىب ئەلبەتتە ئايتماق ئانى.
يەنە ھەر نەمازدىن كېيىن بىر يولى،
دېمەك ۋاجىب ئەلبەتتە باردۇر بەلى.
ئەرەفە كۈنى بامداد باشلاڭىز،
ئېرۇر ۋاجىب ئەلبەتتە ئانى دەڭىز.
كى تا ئەسلى تەشرىق ئاخىر كۈنى،
يىگىرمە ئۈچ ئولغاي نەمازى مۇنى.
نەمازى جەمائەت ۋەيا مۇنفەرىد،
ماسافىر - مۇقىم ھەر نەمازى بەجىد.
ئېرۇر مۇڭا پەتۋا ئەسەھ ئۇشبۇ سۆز،
مۇنى تەفسىلى نەفسى «جامىئ» رەمۇز.

* بېشى ئۆتكەنكى ساندا

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

* *

ئىمامەتچىلىك ئىچرە بار كۆپ سەۋاب،
ئەدەدسىز فەزىلەت تاپار بىھىساب.
ۋەزىرى خۇدادۇر دېدىلەر ئىمام،
ئانى ھەر نەمازىغە بەرگەي مۇدام.
سەۋاب ئانچە مىك سىددىق ئانى تاپار،
ئىمامنى مەكانى رەسۇل جايى بار.
ئېرۇر لازىم ئولسە نەبىيغە شەبىھ،
كى بولسە ئىمام مۇتتەقىي ھەم فەقىھ.
ئەگەر بار ئىمام ئالىمى مۇتتەقىي،
كى گۇيا رەسۇلدۇر ئىمامى تەقىي.
ئىمامىلىققە شەرت ئولكى ئۇجب ئەتمەسە،
تەمەئ ياكى ئۇجرە تەلەب ئەتمەسە.
ۋەلىي بۇ زەمان خۇب قەۋم يىغلىپ،
ئاڭا ئۇجرە قويسە مۇقەررەر قىلىپ.
كى تا كۆڭلى تەشۋىشلىك بولماسۇن،
بۇ سۆز مۇزمەراتدىن تەلەب ئەيلەسۇن.
ئىمام بىلمەسە گەر نەماز شەرتىنى،
كى يەئنى سۇنەن ۋاجىبۇ فەرزىنى.
ئىمام بولماغى ناراۋادۇر سەرىھ،
مۇڭا باردۇ فەتۋا بۇ ھەزا سەھىھ.

* *

ئىمام بولسە مەكرۇھ نەچچە كىشى،
نۇخۇست ئول سۇخەنچىلىك ئولسە ئىشى.
يەنە ئەبدى ئامىي، ھەززال ھەم،
يەنە كاسىبۇ فاسىقۇ دىنى كەم.
يەنە كەم مۇرۇۋۋەت، يەنە نەغمەگەر،
يەنە ھەر كىشى بوزا ياكى خەمر ئىچەر.
يەنە غايەتى تەك ئەتكەن كىشى،
سەفىھ ياكى بىدئەتلىك ئولسە ئىشى.
يەنە تەزدباز بىرلە شەترەنجباز،
يەنە شاشەسى تەك قىلغان نەماز.
دۇروغ ياكى دۇشنام ئالسە تىلە،
ۋە ياكى ياشى يەتسە يەتمىش يىلە.
يەنە ئەمرۇ ھەم بەرس ھەم خاتۇن،
يەنە ئول ئىمام قەۋمدۇر كارھۇن.
بەيابانىيۇ ھەم ھەرامى ئېرۇر،
ئىمامەت بۇ مەجمۇئغە مەكرۇھدۇر.

* *

كەل، ئەي مۇئمىنى سادىقى خۇردەدان،
بۇ باغ ئىچرە قۇرئاندىن ئەيلەي بەيان.
سەۋابىكى قۇرئان ئوقۇماقدە بار،
ئەگەر مىك كىشى مىڭۇ يۇز يىل تاپار.
ئەدا بولماس ئەما بەمىقدار فەھم،
بەيان ئەيلەمەك بولدى ناچار فەھم.
سىپىھرى رىسالەتدە ماھى تەمام،
كى يەئنى مۇھەممەد ئەلەيھىسسەلام.
دېدىلەر بۇ قۇرئاننى ھەبلى مەتىن،
دېدى مۇجتەھىدلەر ئانى مەئنىسىن.
كى يەئنى كىشى شۇغلى قۇرئان ئېتەر،
ئۆزىن ۋاسىلى قۇربى رەھمان ئېتەر.
يولىكىم ئېرۇر راست ھەق سارىغە،
بۇ قۇرئان ئانى كۆرسەتۇر قارىيغە.
ئاڭا شۇغل ئەتمەك سەئادەت ئېرۇر،
ئانى تەرك ئەتمەك شەقاۋەت ئېرۇر.
كى بارىي سەھابە مەئازى جەبەل،
دېدىكىم ئىشتىتىم رەسۇلى ئەجەل:
دېدىلەر قايۇ شۇغلى قۇرئان قىلۇر،
خۇدايىم قىيامەتتە فەرمان قىلۇر:
كى ئول بەندەئى خاسىمى كەلتۇرۇڭ،
ئاڭا ئىززۇ ئىكرام ئەيلەپ تۇرۇڭ.
باشىغە قويار تاج، ئول تاج ئەگەر
جەھانغە چىقار لەيلەتۇد ـ داج ئەگەر.
بۇلار شەرقدىن غەرب ئانداغ بەنۇر،
دېگەي گۇيىيا شەمس قىلدى زۇھۇر.
ھەم ئول تاجغە يەتتىمىش گۇشە بار،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

بەھەر گۈشە بىر لۈئلۈئى شاھۋار،
كى ئول لۈئلۈئ ئولغاي بەنەھجى مۇنىر،
تەمامى جەھام بولغۇسى مۇستەنىر.
ئېرۇر نەقل ئول كانى تەھقىقدىن،
كى يەئنى ئەبابەكر سىددىقدىن،
كىشى بىر يولى قىلسە خەتمى كەلام،
خۇدانى رىزاسى ئۈچۈن ئىھتىمام.
بېرۇر ھەر بىرى ھەرفىغە ھەق تەئال،
بىھىشت ئىچرە بىر كۈشكى ئالىي مىسال.
ۋە لېكىن قىرائەتنى قەست ئەيلەگەن،
ئوقۇماق كېرەك ۋەقفى تەجۋىد ئىلەن.
يەنە قەلبۇ تەفھىمۇ تەشدىدنى،
ھەم ئىدغام ھەم قەسرۇ تەجدىدنى.
بىلىپ ھەرفلەر مەخرەجىنى تەمام،
ھۇرۇفلار سىفاتىنى تەرتىلى تام.
بۇلارنى كىشى بىلمەيىن گەر ئوقۇر،
خۇدانە گۇناھكار ئاسىي بولۇر.
بۇ تەجۋىدلەرنى بىلمەي ئوقۇماقنىڭ،
قىلىپ مۇستەھەب، تەركى فەرز ئەتمەكنىڭ.
ئىلاھا، خۇدايا، كەلامىڭ ھەقى،
خۇداۋەندى خەللاق نامىڭ ھەقى.
قىيامەت كۈنى جۇملە شەرمەندەنى،
گۇناھ بەھرنغە غەرق ئولان بەندەنى؛
خۇسۇسەن غىياسىددىنى پۇر گۇناھ،
گۇناھلەرنى ئۇمرىنى قىلغان تەباھ؛
گۇناھلەرنى ئەفۇ ئېتىپ، رەھمەت ئەت،
بارىمزنى شايەستەئى جەننەت ئەت.

* * *

يەنە فەرزدۇر رۇزا تۇتماق بىر ئاي،
ھەمە بەندەسىغە بۇيۇردى خۇداي.
ئېتىمىڭ ئانى ئىنخلاس بىرلەن ئەدا،
ئېرۇر ئەجر كۆرمەك جەمالى خۇدا.
رەسۇل ئايدىلار رۇزەنى ھىكمەتىن،
سەۋابىيۇ ھۇكمىيۇ خاسىيەتىن.
خۇدا چۈنكى بار بەندەگە مەھربان،
بىلەر ئېردى ئىلمى قەدىمى بىلەن.
كى يوق بىزدە دەۋزەخ ئەزابىغە تاب،
ئاڭا تاقەت ئەتمەس نە شەيخۇ نە شاب.
بۇيۇردى رىيازەتنى تارتماق بىر ئاي،
بولۇپ ئاچ ھەم تەشناۋۇ جانگۇزاي.
بۇ بىر ئاي رىيازەت بىلەن رەستگار
ئېتەر دەۋزەخىيدىن بىزى كىردىگار.
رەسۇلى خۇدا دېدىلەر: كۆپ كىشى
بىر ئاي رۇزە تۇتماغلىغ ئولغاي ئىشى،
ۋە لېكىن ئاڭا ھېچ بەرمەيدى ھەق،
سەۋابى بەجۇز ئاچۇ تەشنا قاماق.
كى يەئنى سۇخەنچىن ۋەيا فەھش دەر،
ۋەيا غەيبەت ئەيلەپ ھەرام گوشت يەر.
ۋەيا خەلقنى سىبى دۇشنام ئېتەر،
ۋەيا كىزب ئىلە خەلقنى بۇلغاتەر.
بەس ئولدۇر مۇسۇلمانكى سايىم بولۇپ،
خۇداسىنى ئەمرىگە قايىم بولۇپ.
مۇبارەك بۇ ئايىنى غەنىيمەت بىلىپ،
سەھەرلەر تۇرۇپ زىكرى تائەت قىلىپ.
گۇناھدىن ئۆزىنى مۇبەررا قىلىپ،
يامان قەۋللەردىن تەبەررا قىلىپ.
قىلىپ تەۋبە زەنبۇ خەتىياتدىن،
يانىپ ھەققە ھەر سەھۋى زىللاتدىن.
گۇناھدىن ئۆزىنى خەلاس ئەيلەبان،
تەنەززۇھ مەقامىدە خاس ئەيلەبان.
ئەگەر مۇنداغ ئولسە شۇ يىلغى گۇناھ،
قىلۇر ئەفۇ ئۆز لۇتفى بىلەن ئىلاھ.
بىرەر خەير بۇل ئايدە تاپسە سۇدۇر،
بۆلەك ئايىنى قىرقىدىن ئەۋلا بولۇر.
كىتابلاردا بۇ سۆز بىتكلىگ تولە،
بۇ ئايدە كىشى بولسە تەۋفىق ئىلە.
بۇل ئايىنى شەرافەتلەرى بۇدۇرۇر،
ھەمە ئاي بەتەۋفىق تائەت بولۇر.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

* *

زەكات ھەم ئېرۇر جۇملەگە فەرزى ئەين،
ئېرۇر ئەغنىيالارنى بوينىغە دەين.
قايۇ ئەغنىيا ئانى قىلماس ئەدا،
ئىشتكىل ئەزابىنى رۇزى جەزا.
پۇلىكىم زەكاتىن ئەدا ئەتمەگەن،
بولۇر ھەر بىرى فىل ياڭلىغ يىلان.
بىلىدىن قويى چىرمىغان بويىنىغە،
سوقۇپ باشىنى دەمبەدەم قويىنىغە.
چىقار ھەر زەمان ھەر يولىكىم چاقار،
فىغان بىرلە فەريادى يۇز يىل چىقار.
بۇ تەرز ئول يىلان ئارقەسىدىن ئۇرۇپ،
ئەجەب قولۇ باشىنى چاينىاپ سۇرۇپ.
ئالىبان بارىپ دەۋزەخ ئىچرە كىرەر،
ئەزابى ئەلىم بولغۇسى بەرقەرار.
يەنە جۇملە تەڭگەۋۇ تىللاسىنى،
قىزىل ئوت قىلىپ سۇدۇ ھۇمراسىنى.
باسارلار ئانى چەككەۋۇ يانىغە،
ئېتەرلەر ئەزابى ئەلىم جانىغە.
دېدىلەر رەسۇلى خۇدايى جەھان،
مۇسۇلمان ئەمەستۇر زەكات بەرمەگەن.
زەكاتلىك پۇلۇ مال قىلغاي نەما،
ئاڭا خەير بەركەتنى بەرگەي خۇدا.
قاراقچىيۇ ئوغرى ئانى ئالمىغاي،
ئالىپ زالىمى يا تۇشۇپ قالمىغاي.
يەنە مالنى پاك تاھىر ئېتەر،
نەكىم چىركەنەت شۇبھە بولسە كېتەر.

* *

ئېرۇر سەدقەئى، فىتر ۋاجىب يەقىن،
ھىيت كۇنى لازىم ئەدا ئەتمەكىن.
«فەتاۋى سىراجىي»دە مەكتۇبدۇر،
بۇ بەرمەقدە ئۇچ خاسىيەت خۇبدۇر.
بىرى شولكى كۆرمەس ئەزابى قەبۇر،
دۇچار ئولماغاي كۆزەرە شەررى شور.
يەنە سەۋمى بولغاي قەبۇلى خۇدا،
بۇلار جان قاتىغ ئۇزماغىدىن جۇدا.
يەنە ئەزھىيە ۋاجىبى شەرئىدۇر،
ئانى ئەتمەكى بىزگە لازىم ئېرۇر.
بىتىكلىگ «فەتاۋايى مەسئۇد» ئارا،
كى ئايدى نەچە سۆز ئەلى مۇرتەزا:
ئىشىتتىم رەسۇلى خۇدادىن يەقىن،
كىشى چىقسە بازار ساری ئۆيىدىن.
شۇ نىيەتدەكىم ئالسە بىر جاندار،
بېرۇر ھەر قۇدۇمى ئۇچۇن كىردىگار.
سەۋابى ئونۇ مەھۇ ئېتەر ئون گۇناھ،
يەنە رۇتبەسىن ئالىي ئەتكەي ئىلاھ.
شەراسىدە ھەر قانچە سۆز دېسە كۆپ،
بولۇر جۇملە ئەسبابى رەفئى زۇنۇپ.
چۇ پۇلنى ئېتەر نەقد بەرمەق ئۇچۇن،
ئوشۇل جاندار قولغا ئالماق ئۇچۇن.
ئانى ھەر بىرى تەڭگەسىغە خۇداي
بېرۇر يەتتى يۇزمىڭ ئەۋزىنى بەجاي.
چۇ سويماق ئۇچۇن يەر ئۇزە يانقۇزار،
ئۇ يەر تۇفراغى يەتتى قاتكە يارار.
تىلەرلەر خۇدادىن سەۋابىن ئانى،
كى رەھم ئەيلە ھالى تەباھىن ئانى.
چۇ زەبھ ئەتسەۋۇ قانى بولسە رەۋان،
كى ھەر قەترەسىدىن خۇدايى جەھان،
بىنا ئەيلەگەي يۇز مەلەك باسەفا،
زىيالىقدە چۇن تائەتى بىرىيا.
تىلەرلەر خۇدادىن گۇناھىن تەمام،
قىيامەتغەچە ئول مەلايىك مۇدام.
چۇ ئاش ئەتتى ھەر لۇقمە ھەركىم يېدى،
سەۋابىن پەيەمبەر بەيان ئەيلەدى.
كى ئىسمائىل ئەۋلادى سەككىز كىشى،
چۇ كۇففار ئالارنى ئەسىر ئەتمىشى.
ئالىپ ئول سەككىزلەرنى ئازاد ئېتىپ،
مۇسۇلمان ئېلى كۆڭلىنى شاد ئېتىپ.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

بەھەر لوقماغە مۇنچە تاپقاي سەۋاب،
قىلىڭ، ئەي بەرادەر، بۇ ئىشكە شىتاب.
سۇيار ۋەقتىدە ئەھل ئەۋلادىنى،
ھوزۇر ئەيلەسۇن ئەبدۇ ئازادىنى.
كى ئول قانى يەرگە ئاقغان زەمان،
نەكىم ئالدىدە بولسە پىرۇ جەۋان.
خۇدا مەغفىرەت ئەيلەگەي بارىسىن،
ئېرۇر خاتۇن ياشۇ ھەم قارىسىن.
قايۇ ھەۋلىكىم ئاندە قۇربان بولۇر،
تۇلا بەركەتۇ خەير ـ ئېھسان بولۇر.
ئوشۇل ھەۋلىدە ھەر كۇلۇخ تاشكى بار،
خۇدايىغە ئەرز ئەتكەي: ئەي كىردىگار.
بۇكىم بىزنى قۇربان ئېتىپ قىلدى شاد،
سەن ئىككىنى جەھان ئاتا بەرگىل مۇراد.
ئەگەر قىلماسە قۇدرەتى بار تۇرۇپ،
دۇئا ئەيلەگەي كېسەكۇ تاشۇ چۆپ.
كى بەرمە ئاتا خەيردىن، يا ھەبىب،
كى ئەتتى بىزى خەيردىن بىنەسىب.
نە جاندارکى ھەر بەندە قۇربان ئېتەر،
قىيامەتدە ھەق ئەمرۇ پەرمان ئېتەر.
بۇ ئادەمنى ئارقاغە ئالىپ ئۆتەر،
سىرات كۆپرۈكىدىن كۆتەرىپ ئۆتەر.
كېرەك خۇب قۇربە زەھايا ئېرۇر،
نېچۇككىم سىراتدە مەتايا ئېرۇر.
قايۇكىم بۇ قۇربانغە قادىر ئەمەس،
ۋەلىي بۇل سەۋابلارنى ئەيلەر ھەۋەس.
ئاتا لازىم ئولكىم نەمازگە بارىپ،
ئوقۇپ ئىيد نەمازنى كەلسۇن يانىپ.
ئالىپ تىرناغىن، پەست ئېتىپ مۇيى لەب،
يەنە زىرنافىنى ھەم تازەلەپ.
بۇلاردىن كېيىن ئىكى رەكئەت نەماز
ئوقۇسۇن خۇدايىغە ئەيلەپ نىياز.
ئىكەۋدە ھەم فاتىھەدىن كېيىن،
ئوقۇر بەش يولى سۇرەئى كەۋسەرىن.
سەلامدىن كېيىن باش قويۇپ يەرگە دەر،
كى سەن ماڭا قۇربان نەمازىنى بەر.
بۇ ئەتكەنگە ئول لەھزە پەرۋەردىگار،
سەۋابى ئىكى مىڭ زەھايا بېرەر.

* * *

رەسۇل ئايدىلار: ئىككى رەكئەت نەماز،
ئېتەر ئۇممەتىم سەللە بىرلەن نەماز.
بۇ ئەفزەلدۇ يەتمىش نەمازىكى ئول،
باشى ئۇزرە بىسەللە ئوقۇر دېگۇل.
ئەنەس دېدى: ئايدى رەسۇلى خۇدا،
كىم ئەتسە نەماز سەللە بىرلەن ئەدا.
ئانى بىر نەمازغە ئون مىڭ سەۋاب،
بېرەدۇر مۇقەررەر بەرۇزى ھىساب.
ئانى ھەر قايۇ دەۋرغە تاڭلا كۇن،
بېرۇر نۇر بىر ـ بىردىن ئولغاي فۇزۇن.
ئامامە ئېرۇر سۇرەتى ئەنبىيا،
ئانى ئەتتىلەر جۇملەئى ئەۋلىيا.
ئۆزى سۇننەتۇ بار ھەم ئون سۇننەتى،
بەيان ئەيلەيىن سال قۇلاق، ئەي فەتى.
بىرى كەتتا بولسۇنكى بولغاي كەفەن،
ساۋۇق بىرلە ئىسىغنى ھەم دەفئ ئېتەن.
بىرى بۇل ئوراسۇن تاھارەت بىلە،
بىرى ئاق بولسۇن نەزافەت بىلە.
ئوراسۇن يەنە قىبلەغە رۇ بەرۇ،
دۇرۇد ھەم دېسۇن دەۋرىدە ھەر قايۇ.
بۇزاردە يەنە ئەقدۇ ئەقدىن بۇزۇپ،
بۇ ھەم سۇننەت ئېرمىش رىۋايەتى كۆپ.
بار ئېردى پەيەمبەرنى دەستارلارى،
مىيان ھەفتە كۇنلەردە يەتتى قارى.
ئەگەر بولسە جۇمئەۋۇ يا ئىككى ئىيد،
ئون ئىككى قارى ئۇرار ئېردى سەفىد.
ئىدى ئالتى قەبزە ئانى ھەر گەزى،
بۇدۇر مۇئتەبەر كۆپ كىتابلار سۆزى.
ئەگەر يەتتى گەزدىن ئېرۇر سەللە كەم،
بەجا كەلمەغەي سۇننەت، ئەي باكەرەم.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

ئەگەر باغلاسە باشىغە فۇتەنى
نەماز ۋەقتى، بىدئەت دېدىلەر ئانى.
بولۇر مۇستەدى ئەت جەھەننەم ئارا،
مۇسۇلمان كىشى قىلماغاي مۇتلەقا.
يەنە فەشنى دەستارنى ئاستىدىن،
بۇ سۇننەت ئېرۇر قويماقى بىل يەقىن.
يەنە ھەر قايۇ دەۋرى دېسۇن دۇرۇد،
قاراسۇن سوڭ ئايىنۇ سۇۋغە زۇد.
ئوراسۇن تۇرۇپ ئورنىدىن راست قەد،
ئوتۇرۇپ ئۇرار غەم كۆرەر بىئەدەد.
ئەلىيى ۋەلي ھەزرەت ئىبنى ئەمى،
كۇنى ئېردى يەتتى ئاڭا كۆپ غەمى.
دېدى ماڭا بۇ غەم نېدىن قويدى يۈز،
قوي ئورتاسىدىن ئۆتمەپ ئېردىم ھەنۇز.
تۇرۇپ راست كىيمەپ ئىدىم مەن ئەزەر،
يوق ئېردى ئازەر كەفشىم ئۈزرە تۇشەر.
تەراشەئى قەلەم خار قىلماپ ئىدىم،
ئوتۇرۇپ ئەمامە ئوراماپ ئىدىم.
بۇ سۆزدىن چىقاركىم بۇلار جۇملەسى،
ئەگەر قىلسە غەمگە سەبەب بولغۇسى.
مەگەركىم ئەزىم شەئن بولسە كىشى،
ئەگەر تۇرسە ئول تۇرگەي كۆپ كىشى.
بۇدەم ئولتۇرۇپ ئورەسە خۇبدۇرۇر،
كى تۇرسە بولەكلەرگە تەسدىھ بولۇر.
بۇ سۆز بار «فەۋايىد جەلالىي» ئارا،
بۇلارغە مېنىڭ [جانىم] ئولسۇن فىدا.

* * *

مۇئەككەدە سۇننەت ئېرۇر فەش ئۆزى،
بۇدۇر «تۇھفە» بىرلەن «خۇلاسە» سۆزى.
«خەزانەدە» فەش ئالتى ئەنۋائىدۇر،
كى قازىغە ئوتۇز بەش ئەسبەئىدۇر.
ئەگەر ئالىم ئولسە يىگىرمە يەتى،
خەتىبغە يىگىرمە بىر ئەسبەئ دېدى.

ئەگەر تالىبى ئىلىم ئون يەتتىدۇر،
ئەگەر ئاميدۇر يەتتى كافىي ئېرۇر.
ئەگەر سۇفىيدۇر تۆرت ئەسبەئ فەشي،
كىتابنى كۆپى ئۇشبۇ سۆز دېمىشى.
ۋەلي نەفس تەرغىبدە مۇتلەق ئېرۇر،
ئەسەھ ئولكى مەقئەتگە يەتمىش دەيۇر.
يەنە فەشنى قويسۇن ئىكى كىتىف ئارا،
كى يەئنى بەس پۇشتى قويسۇن رەۋا.
ۋە لېكىن «فەتاۋايى سۇفىي» ئارا،
يانا باردۇ «فىرۇز شاھىي» ئارا.
كى قويسۇن فەشىن سىنەئى چەب ئۇزە،
ئىكەۋدە قىلىپ ئىتفاق بۇ سۆزە.
يىغارده فەش ئوڭ قول بىلە مۇستەھەب،
ئوتۇرغاندە فەش قويماغىدۇر ئەدەب.
ئوتۇرگەندە بىر يەردە فەش يىغماسۇن،
يۇرۇگەندە ھەريان قويۇپ يۇرمەسۇن.

* * *

مۇسۇلمانلارە مۇيى لەب ئالماغىن،
رەسۇلى جەھان سۇننەتىدۇر يەقىن.
ئانى پەست قىلماغى سۇننەت ئېرۇر،
ئۇزۇن قويماغى ئانى بىدئەت ئېرۇر.
كىشى پەست ئېتەر مۇيى لەبنى ئەگەر،
بەھەر تازە مۇيى سەۋابى بىتەر.
ئېرۇر ھەلقە قىلماقى بىدئەت ئانى،
ئېرۇر قەسىر قىلماقى سۇننەت ئانى.
«سىرات مۇستەقىم»دە ئانى ھەلقەنى،
دېدى بىدئەتۇ فىئل دۇنۇ دەنىي.
ئېرۇر قەسرى مىئيارى مەھتاردە،
كى زاھىر بولۇپ تۇرسە تەرفى شەفە.
ۋە لېكىن بۇ مۇ لەبنى ئىككى يانى،
ئاتىنى سەبالىيە دەرلەر ئانى.
قويۇپ ئېردىلەر ئانى ھەزرەت ئۇمەر،
بۇ سۇننەتنى بىزگە ئالار قويدىلەر.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

قويىغى لەبىنى تېگىدە ئىدى،
ئاتى ئەنفەقە قويماق ئەفزەل دېدى.

* * *

ئېرۇر ساچنى ئالماق نەبىي سۆننەتى،
كىشى ساچ قويار بار ئېرۇر بىدئەتى.
ئەگەر قويسە كاكۇل سەغىرۇ كەبىر،
ئېرۇر بىدئەتۇ بار گۇناھى كەسىر.
خاتۇنلارکى ساچىنى پەيۋەند ئېتەر،
بۆلەك كىشىنى ساچىنى بەند ئېتەر.
بۇلادۇر خۇدا لەئنەتى ئىچرە غەرق،
ئاياغدىن گۇنەھغە تولار تا بەفەرق.
ئەگەر ئۆز ساچىدىن تۆكۈلگەن ئېسە،
ئانى باز ئۆز ساچىگە ئۇلاسە.
ۋەيا غەيرى ساچ پەشم ئىچكىيۇ قوي،
ئۇلاسە ئېرۇر جايىز، ئەي نىك خۇي.
قويار بەئزى ئەركەك ھالا ساچىنى،
ئاتىن سۇفى دىۋانە قويۇپ ئانى.
ئېرۇر بىدئەتۇ مەھزى تەركى سۇنەن،
مۇنى ئەتمەسۇن ھېچ مۇئمىن دېگەن.
ئەدەبدۇركى ھەر جۇمئە كۇن بىر كەرەت،
كى ساچىن ئالىپ بولسە مۇئمىن سىفەت.
بۇ سۆزدۇر «قەنىيە» ئىچىدە بەيان،
ۋەلى «دۇررى مۇختار» ئارا بار ئەيان.
كى ھەر جۇمئە ئالماقى ۋاجىب ئېرۇر،
ئەگەر ئۆسسە ساچ نەفسى كاھىل بولۇر.
دېدى «زاھىدى»دە ئېرۇر مۇستەھەب،
كى بىر جۇمئە پەست ئەيلەسە مۇيى لەب.
يەنە تىرناق ئالسۇن، يەنە زىرناق،
تەنىن پاك قىلسۇن بۇ سۆز بىخلاق.
تەڭى ناف ھۇكمى شەرئەتدە بۇل،
كى خاتۇن كىشى يۇلۇپ ئالسۇن دېگۇل.
رۇجۇل بولسە ئالسۇن تەراشىدەلەب،
يەنە باشلاماق نافدىن مۇستەھەب.

تەراشىدە قىلسۇن زەكەر گەردىنى،
بۇ ياڭلىغ كىتابلاردە ئايدى مۇنى.
يەنە مۇستەھەب ئىككى قولتۇق تۈكىن،
يۇلۇپ ئالسە ھەم رەۋشەن ئولغاي كۆزىن.
بۇلارنى يىراق ئەيلەمەك ھەفتەدە،
ئېرۇر مۇستەھەب ھەم ئېرۇر فايدە.
ئەگەر ھەفتەدە بولماسە، ئون بەش
كۇنىدە مۇنى ئالماقى خۇب ئىمىش.
ئاخىرى ئېرۇر قىرىق كۇن ئىنتىما،
بۇ قىرىق كۇندە ئەلبەتتە ئەيلەك ئەدا.
ئەگەر ئۆتسە قىرىقدىن كەراھەت ئېرۇر،
ۋەئىد باردۇر ئاڭا قەباھەت ئېرۇر.

* *

ئۇزۇن بولسە تىرناق ئولۇر رىزق تەك،
نە كۇن ئالسە جايىز ئېرۇر بىدەرەك.
ۋەلى قازىخان قۇتبى ۋەقتى ئىدى،
«فەتاۋا» كىتابىدە بۇل سۆز دېدى.
كى ھەركىم ئالار تىرناقىن جۇمئە كۇن،
يەنە جۇمئە كەلگۇنچە، ئەي زۇفۇنۇن.
خەلاس ئولغۇسى يەتمىش ئەمرازدىن،
يەنە يەتمىش ئەنۋائى دەردۇ ئەنىن.
رەسۇلى خۇدا سەييىدى ئىنسۇ جان،
دېدىلەر مېنى ئۇممەتىم بىگۇمان.
ئەگەر پەنجشەنبە كۇنى ئەسردىن
كېيىن دائىما ئالدۇرۇر تىرناغىن؛
كۆزى ئاغرىماس بولماغاي ھەم جۇزام،
بەرەس ھەم جۇنۇندىن قۇتۇلغاي تەمام.
فەقىرلىك يەنە كەلمەگەي ھېچ گاھ،
بۇ ئېرمىش ھەدىسى رەسۇلى ئىلاھ.
ۋە لېكىن «فەقىھىيكى مەسئۇد» ئىدى،
رەسۇلدىن كىتابىدە بۇ سۆز دېدى.
كىشى ئالسە شەنبە كۇنى تىرناغىن،
چىقار دەرد بولغاي سەلامەت قەرىن.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

ئەگەر ئالسە يەكشەنبە، بولغاي غەنىي،
قۇتۇلگەي فەقىرلىكدىن ئاخىر تەنى.
كىشى ئالسە دۈشەنبە، كەتكەي جۇنۇن،
كېلەر ئافىيەت، ئەقلى بولغاي فۇزۇن.
كىشى ئالسە سىشەنبە، بولماس بەرەس،
سىھەت يۈز قۇيار ئاڭا، كەلمەس بەرەس.
كېتەر خەۋف، ئەگەر ئالسە چەھارشەنبەدە،
جۇزام بولماغاي ئالسە پەنجشەنبەدە.
ئەگەر جۇمئەدە ئالسە كەتكەي گۇناھ،
ئېتەر مەغفىرەت ئانى رەببى ئىلاھ.

* *

تەرتىپىكى تىرناق ئالارده ئېرۇر،
ئانى ئىبتىدا ئوڭ قولىدىن قىلۇر.
ئانى باشلا يەئنى مۇسەببىھەدىن،
كى خەتمىنى ئەبھامە ئەتسۇن بارىن.
چەبىن ئەتسە ئەبھامەدىن ئىبتىدا،
ئېتىپ خەتم خەنسەرغە قويسۇن ھەلا.
ئاياغ باشلاسۇن خەنسەرى ئوڭىدىن،
تەمام خەنسەرى چەبغە ئەتسۇن بارىن.
بۇ سۆزنى قىلىپ شەمس مۇھەممەد بەياد،
دېدى زىينەت ئىچرە مۇڭا ئىئتىماد.
يەنە ئالسۇن ئەۋۋەل قولۇ سوڭرە پاي،
ۋەلې تىش بىلەن ئالسە بولغاي گەداي.
يەنە پەسسە بولغاي فەقىرۇ دەنى،
بەزىنھار تىش بىرلەن ئۇزمەڭ ئانى.
ئەگەر ئالسە مىقراز بىرلەن شىفا،
تەنىغە كېلىپ دەۋر بولغاي دەۋا.
يەنە بورنى ئىچىدە مۇيىكى بار،
ئانى ئۇزمەسۇن، ۋەرنەكسم يەل تۇشەر.
فەنەكبىننى ئۇزمەقىنى دېدىلەر،
ئېرۇر بىدئەتى زاھىر، ئەي بىخەبەر.
فەنەكبىن ئىكى جانىبى ئەنفەقە،
بۇ سۆزنى ئىمام دېدىلەر «ئىھيا»دە.
قويى لەبنى ئاستىدە بىر تۇدە مۇي،
ئانى ئاتىدۇر ئەنفەقە، ئەي نېكۇي.
ساقال گەر ئۇزۇن بولسە بىر قەبزەدىن،
دېدىن بەئزى قەبز ئەتمەكىن سۇننەتىن.
ۋە لېكىن ئېرۇر «تۇھفە» ئىچرە سەربە،
كى ئۆز ھالىغە قويماغىدۇر سەھىۋ.
نەكىم ئادەمىيدىن بۇلادۇر جۇدا،
ئانى دەفن بىزگە بۇيۇردى خۇدا.
چۇنانچە ساچۇ تىرناقۇ قەلفەنى،
تىشى ھەم خاتۇن ئالىشى جۇملەنى.
ئەگەر تاشلاسە پاك يەر باك ئەمەس،
نىجاسەتغە تاشلار گۇنەھ كار كەس.
رۇجۇلغە ئېرۇر ئۇچ لىباس مۇستەھەب،
قەمىسۇ ئەمامە، ئەزەردۇر ئەدەب.
ۋەلې بار «خۇلاسە»دەكىم بىر ئەزەر،
بىلە ئۇقۇسە بىكاراھەت بۇلەر.
بىر ئىشتانۇ بىر كۇرتە ئىچرە نەماز،
ئوقۇسە كەراھەت ۋەلې بار چۇ ئاز.
خاتۇنلارغە ھەم ئۇچ لىباسدۇر سۇنەن،
كېرەككى مۇنى بىلسەلەر بارچە زەن.
سەراۋىللە كەيۇ ھەم كۇرتەدۇر،
سەراۋىل بارچەغە سۇننەت ئېرۇر.
لىباس بۇيى سۇننەت ئاشۇق ئۇستىنە،
يېڭىنى ئۇزۇنلۇقى قول ئۇچىنە.
ئېتەكى تۇشەر بولسە تەھتى كەئاب،
ھەرامدۇر قىيامەتدە كۆرگەي ئەزاب.
سەراۋىل كىيمەك كېرەك فەۋق كەئب،
قويى تۇشسە كۆرگەي ئەزابىنى سەئب.
خاتۇنلار ئەزەرىن ئاياغى پۇتىن،
تۇشۇرسۇنكى ياپسۇن تەمامى ئەتىن.
ئېرۇر سۇفىي سۇننەت سەفەر ۋەقتىدە،
ۋەلې باردۇ بىدئەت ھەزەر ۋەقتىدە.
لىباسىيكى ئارقاق ئۇرۇشدۇر ئىپەك،
ھەرام كىيمەك ئەركەككە بىرەيبۇ شەك.
بەدەنغە ھەربىر تەگسە يا تەگمەسۇن،
ھەرامدۇر مۇسۇلمان كىشى كىيمەسۇن.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

ئىپەك بولسە ئارقاقۇ ئۇرۇشى ئىپ،
بۇ ھەم بار ھەرامدۇر، مۇنى ئال بىلىپ.
ئەگەر ئىپدۇر ئارقاقى ئۇرۇش ئىپەك،
ھەلال باردۇ ئەركەككە لەبىس ئەيلەمەك.
ئۇرۇش ۋەقتى گەر كىيسە ئەركەك بەجۇز،
زەرۇرەت ئېرۇر دېدى «جامىئ» رەمۇز.
ۋەلې سالسە ئەركەك تەكىيگە ئانى،
ۋەيا ياستۇق ئەتسە باشىگە ئانى.
ھەلالدۇر دېدى مۇجتەھىدلەر مۇنى،
«فەتاۋايى سۇفىي»دە ئايتار مۇنى.
ھەربىر بار خاتۇنلارغە كىيىمەك ھەلال،
ئالارغە ھەلال ئەيلەدى زۇلجەلال.
ئوغۇل بەچچەغە ئاتە ئانە كىيىم،
كىگۈزسە ھەربىر ياكى تىللا كىيىم.
بۇ مەكرۇھ باردۇر، ئەزابىن ئىكەۋ
كۆرەرلەر، بۇ ئىش بولدى ئاندىن ئىكەۋ.
ئىپەكدىن قىلان توگمە باغلار كىشى،
سەھىھدۇركى مەكرۇھدۇر بۇل ئىشى.
ھەربىر توپى، يا بەلغە باغلار ھەربىر،
ۋەيا بەلغە ئاسسە بۇ مەكرۇھ دەر.
ۋەيا بۆرك ئاڭا ئىپەك كۆپ تىكىپ،
ئانى تاقىيە ئەيلەدى خۇب تىكىپ.
قەنىيە سەراجىيە ئىچرە دەيۇر،
ئەرەنلەرغە كىيىمەككى مەكرۇھدۇر.
بۇ ۋەقت ئول لەئىن يەئنى شەيتانى دۇن،
ئېتىپ ئەھلى ئىسلامنى كۆپ زەبۇن.
بولۇپ ئۇرفى تاقىيەغە ئول زەمان،
ھەربىر لەتتەئىيكىم ئاتىدۇر سىلان.
مۇقەررەر بۇ مەكرۇھدۇر رەسمى بەد،
نېچۈك ئەيلەگەي مۇئمىن ئەل فىئلى رەد.
دېدى ھەزرەتى سەئدى دۇنياۋۇ دىن،
كىتابىكى «تەلۋىھ» ئىچىدە يەقىن.
كىشى ئۇزرىستىز قىلسە مەكرۇھنى،
شەفائەتدە مەھرۇم ئېتەرلەر ئانى.
بۇ دۇنيادە مەئلۇم ئەھۋالىمىز،
گۇناھ بىرلە ئۆتكەن مەھۇ سالىمىز.
قولىمىزدە يوق نەقدى تاڭاتدىن،
ئۇمىدۋارمىز بارچە شەفاڭاتدىن.
ئېتىپ ۋەسۋەسە بىزنى شەيتانى سەگ،
كەراھەتلىگ ئىشلارنى گەر ئەيلەسەك.
قىيامەت كۇنى شەرمسارى ئەبەد،
شەفائەتنى بىزدىن رەسۇل قىلسە رەد.
ئۇشۇل دەم بىزى ھالىمىزغە فىغان
ئېتەر جىننۇ ئىنسۇ زەمىنۇ زەمان.
بەس ئىلزامكى ئەلھالكى بارى تەۋان،
رەسۇل سۇننەتىغە دىلۇ جان بىلەن.
ئەمەل ئەيلەسەك خۇب مەھكەم تۇتۇپ،
نە سۇننەتكى بار، ئانى بىكەم تۇتۇپ.
شەرىئەتلەرىغە ئىتائەت قىلىپ،
نەكىم دېسەم قۇللۇغدە ئادەت قىلىپ.
كى شايەدكى قىلىپ قىيامەتدە نەفئ،
ئېتەر يەئنى دەۋزەخ ئەزابىنى دەفئ.
«فەتاۋايى مەسئۇد» ئارا بار يەقىن،
رەسۇل ئايدىلەر رەھمەتەن ئالەمىن:
مېنى سۇننەتىم ھەركىم ئەتكەي مۇدام،
خۇدا ئاڭا تۆرت نەرسە بەرگەي داۋام.
بىرى ئولكى ئاڭا ھەمە ياخشىلەر،
دىلۇ جانلاردىن مۇھەببەت ئېتەر.
يەنە ئولكى ھەر فاسىقىي خەۋف ئېتەر،
ئانى خەۋفى فاسىق دىلىغە يېتەر.
يەنە رىزقىنى كۆپ ئېتەر زۇلجەلال،
يەنە ئىلمى فىقھىدە تاپار كۆپ كەمال.
يەنە ئايدىلار ئول رەسۇلى ئەمىن:
خۇدايىم فەراۋان ئېتەر رەھمەتىن.
ئاڭاكىم مېنى سۇننەتىم دوست تۇتار،
يەنە ھەر كىمە ئانى تەئلىم ئېتەر.
يەنە دېدىلەر: ھەر كىشى ئىلىم ئوقۇر،
بۇ نىيەتتەكىم سۇننەتى تىرگۈزۇر.
تۇرار گورىدىن ئەنبىيالار ئارا،
كۆرەر كۆپ كەراماتى رۇزى جەزا.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

يەنە دېدىلەر ھەر قايۇ ئۇممەتىم،
قەبۇل ئەيلەپ ئەتسە ئەمەل سۇننەتىم.
چۇ ئولسە نىجات تاپقەن ئەلدىن بۇلار،
ئەگەر قىلماسا خاسىرىدىن بۇلار.

* * *

مۇسۇلمانلارە سۇننەت ئېرمىش دەۋام،
دەبان يۇرسە ئەستەغفىرۇللاھ مۇدام.
دېدىلەر پەيغەمبەر رەسۇلى خۇدا:
نە دەردىكى بار ئاڭا باردۇر دەۋا.
گۇنەھ ھەم يامان دەردى مۇھلىك ئېرۇر،
دەۋا ئاڭا ئەستەغفىرۇللاھدۇر.
رەسۇل ئايدى: ھەركىم نە ئىشكىم قىلار،
ئىكى نامە ئەئمالە مەسبۇد ئولار.
بىرى ھەر ئىشىكىم ئېتەر رۇزەدە،
بىرى كېچە تائەت ئېتەر يا گۇنەھ.
قايۇدە گۇنەھدىن تىلەر مەغفىرەت،
مۇنەۋۋەر كۆرۈنگەي ئاي ـ كۇن سىفەت.
قايۇدەكى ئەستەغفىرۇللاھ يوق،
كۆرۈنۇر قارا تەرھى رەڭگى ساۋۇق.
يەنە ئايدىلار شاھى ياسىن ئەمەل،
كىشى لائەقەل كۇندە ئىككى مەھەل.
گۇنەھىدىن ئەستەغفىرۇللاھ دېمەس،
ئۆزنگە يامان زۇلم قىلدى بۇ كەس.
كىشى دېسەم ئەستەغفىرۇللاھنى كۆپ،
سەغىرە بۇلادۇر كەبىرە زۇنۇب.
يەنە رىزقى ھەم بەرمەگەندىن يېتەر،
ئۇمىدى يوق ئېردىكى ئاندىن يېتەر.
يەنە بولغاي ئەۋلادۇ مالى كەسىر،
كېتەر قەھتىلىغ، بولماغاي ئول فەقىر.
يەنە بەرگەي ئاڭا غۇمۇمدىن فەرەھ،
تاپار يەئنى دەردى ھۇمۇمدىن فەرەھ.
يېرىنى زىرائاتى ئەيلەر نەما،
بېھىشت ئىچرە ئەتكەي مەقامىن خۇدا.

چىقارۇر ھەمە زەيقلىغدىن ئانى،
ئېتەر كۆڭلىنى نۇردىن رەۋشەنى.
بۇ سۆزلەر بارى «شەرھە شۇرھىي»دەدۇر،
يەنە ئول كىتاب ئىچرە بۇ سۆز دەيۇر.
كى بىر كۇن ئىدى بىر سەھابى كىرام،
ئوتۇرۇپ ئىدىلەر مەئە خاسۇ ئام.
بىراۋ ئايدى فەرزەند يوقتۇر ماڭا،
كېلىپ مەن تىلەپ ھەزرەتىڭدىن دۇئا.
دېدىلەر ئاڭا ئول سەھابە كەرىم،
فەراۋانده ئەستەغفىرۇللاھ ئەزىم.
بارىپ ئەيلەدى ۋىرد قىشۇ تامۇز،
دەر ئېردى بىرەر كۇندە تا يەتتى يۇز.
خۇدا بەردى ئول كىشىگە ئون ئوغۇل،
ھەمە خۇب سافىيۇ ساھىب كۆڭۇل.
رەسۇلكىم گۇنەھدىن مۇبەررا ئىدى،
مۇبارەك تىلىدىن بۇ سۆزنى دېدى.
گۇنەھدىن ماڭا زەررەدىن يوق ئەسەر،
ھەمە ئەنبىيا بۇ سىفەت باردۇلار.
ۋەلي ئايتامەن ھەر كۇنى يۇز يولى،
نەچە ئەستەغفىرۇللاھ ئەزىمنى ئەلى.
نە نەۋئى نەكىم دېسە بىسيار خۇب،
كۆڭۇل سىدقى بىرلەن كەم ئولغاي زۇنۇب.
ۋە لېكىن رەسۇل بۇ دېمەكنى دېدى،
بارى نەۋئىنى ئەفزەلۇ سەييىدى.

* * *

مۇنى ۋەسفى بۇلدۇركى ھەركىم دېسە،
گۇنەھى ئەگەرچە پەراۋان ئېسە.
قاچىپدۇر زەھەفدىن ۋەياكىم بۆلەك،
ھەمە مەغفىرەت ئەيلەگەي قىلمە شەك.
كىشى ئايتسە كۇندۇزدە ئانى نەچە،
ئوشۇل كۇندە گەر ئۆلسە بولماي كېچە؛
مۇقەررەركى جايى بېھىشت ئىچرەدۇر،
ئەگەر ئۆلسە جەننەتدە مەئۋا قىلۇر.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

* *

دۇئانى ئىبادەت دەپىلەر رەسۇل،
بۇ سۆز بولدى مۇختار ئەھلى قەبۇل.
خىلافدۇركى ئەۋلا دۇئا يا سۇكۇت،
دېدى بەئزەئى خۇب ئەۋلا سۇكۇت.
ئېرۇر قەۋلى جۇمھۇر ئەۋلا دۇئا،
دۇئاغە بىزى ئەمر ئەتتى خۇدا.
چۇ ئەمر ئەتتى قىلماق ئىبادەت ئېرۇر،
كى مەئمۇر قىلماغى تائەت ئېرۇر.
گۈرۇھىي دەپىلەر دۇئا ئەيلەمەق،
ئەمەلنى بەئەمرى خۇدا ئەيلەمەق.
مەنافىي ئەمەسدۇر رىزا بولماقە،
رىزا يا قەزايى خۇدا بولماقە.
كۆڭۈلدە قەزاسىغە رازى بولۇپ،
تىلىدە دۇئا ئەيلەسە يالبارىپ.
ئىمام قەشىبەرنيكى قۇدۇھى ئىدى،
بۇبابەتدە بۇ نەۋئى سۆز ئەيلەدى:
كى گەر ئەتسە دىل ئىنقىتزايى دۇئا،
دۇئا ئەيلەمەق خۇب ئەۋلا ئاڭا.
كۆڭۈل گەر سۇكۇتغە ئىشارەت ئېتەر،
سۇكۇت خۇب ئېرۇركىم بىشارەت يېتەر.

* * *

دۇئا مۇستەجاب ئولماغىغە تەئام
ھەلال ئولماغى شەرتدۇر بەردەۋام.
دەپىلەر رەسۇلى خۇدايى جەھان،
يېسە لۇقمەئىينى ھەرامدىن ھەر ئان.
دۇئاسى قەبۇل ئولماغاي قىرىق كۈن،
ئەگەرچە ئىبادەت قىلۇر تۈنۇ كۈن.
لىباسىدە بىر رىشتە بولسە ھەرام،
دۇئاسى قەبۇل بولماغاي، ۋەسسالام.
ئەلى ئىبنى مەنسۇر دېدى بەركەمال،
قىلاي دېسە لۇقمەۋۇ لەبسىن ھەلال.
ئۇشۇلدۇركى كىرسۇن كىشى سۆۋ ئارا،
ئىچىپ سۆۋنى ئول ھەيندە قىلسۇن دۇئا.
ئۇمىد ئولكى بولغاي دۇئا مۇستەجاب،
مۇنى تەجرىبە قىلدىلار شەيخۇ شاب.
يەنە شەرتدۇر دىلنى ھازىرلىغى،
ئىجابەتكە ھەم جەزمۇ نازىرلىغى.
مۇقەررەركى ئېرمەس دۇئا بىئەۋەز،
يىبەرمەس كەرىم مۇددەئا بىئەۋەز.
دېدى لۇتف ئەيلەپ كەرىمۇ مۇجىب،
كەلامى ئارا: «ئەدئۇنى ئىستەجىب».
دەپىلەر: دۇئا مەغزى تائەت ئېرۇر،
ئەزازلىنى ھەربىغە ئالەت ئېرۇر.
يەنە رىزقنى بىز ساری سۇبھى شام،
دۇئادۇركى ئەيلەر رەۋان بەردەۋام.
دۇئادۇركى ئەيلەر باالالارنى رەد،
دۇئالىككە تەگمەس قەزا يايى بەد.
دۇئا يەر بىلە ئاسمان نۇرىدۇر،
دۇئا دىنى ئىسلام ئۇستۇنىدۇر.
دۇئا ئەيلەڭ، ئەي بەندەلەر، ئەرتە ـ كەچ،
كى كەتمەس دۇئا مۇفتى بىھۇدە ھېچ.
ۋەيا قولغە كەلگەي ھەممە مۇددەئا،
ۋەيا ئورنىغە دەفئ بولغاي بەلا.
ئەگەر دېگەنى بولماسە بۇ جەھان،
قىيامەتدە كۆپ نەفئ ئەتكەي ھەمان.
قىيامەتدە ئالدىغە چەندان سەۋاب،
كىلەدۇركى يوق ئاندە ھەددۇ ھىساب.
دېگەيلەر دۇئالاركى ئەيلەپ ئىدىڭ،
تىرىكلىكدە نەفئىنى كۆرمەپ ئىدىڭ.
بۇلاردۇر ئوشۇل دەئۋەتى نامۇجاب،
ئۇ دۇنيادە بولماپ ئىدى مۇستەجاب.
دېگەي بەندە: ئەي كاش، ھەرگىز دۇئا
قەبۇل بولمىغاي ئېردى ئول دۇنيادا.
كى مۇندە بۇ ياڭلىغ ئىكەن فايدە،
ھەممە بولغۇسى ئۆزىگە ئايدە.
بۇ سۆزلەر بارى «شەرھى شەرئە»دەدۇر،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

مۇسۇلمانغە بىلماقى لازىم ئېرۇر.
ئېرۇر سۇننەت ئولكىم دۇئادىن بۇرۇن،
قىلىپ تەۋبە پاك ئەت بىرۇن ھەم دۇرۇن.
يەنە ئەتمەسە گەر ئىجابەت زۇھۇر،
مەلۇل ئولماسۇنكىم ھەكىمى غەفۇر.
بىلەر ھىكمەت ئىلەنكى قايسى دۇئا،
ئىجابەت ئەگەر ئەتمەسە خۇب ئاڭا.
دېدىلەر رەسۇلى خۇدايى جەھان،
كۆپ ئەيلەڭ دۇئا خۇب خۇشلىك زەمان.
كى يەئنى رەفاھىيەتتە ھەق يادىنى،
كۆپ ئەيلەپ دۇئا ئەيلەسە ھەردەمى.
بالا ۋەقتىيۇ زەيقلىك فۇرسەتى،
كى يەئنى زەمانى غەمۇ مىھنەتى.
دۇئا ئەيلەسە ھەق ئىجابەت ئېتەر،
غەمۇ مىھنەتۇ زەيقلىقلەر كېتەر.
يەنە سۇننەت ئولكىم دۇئادىن بۇرۇن،
دېسە ھەمدى بارى سەلاتى فۇزۇن.
دۇئا ئەۋۋەلۇ ئاخىرىدە سەلات،
دېمەك ئولغاي ئاسمان چىقارغە قەنات.
دۇئا ھەر زەمان ئەيلەگەندە ئۆزىن،
دۇئا ئەيلەسۇن ئاتەۋۇ ئانەدىن.
دېدى «شەرئە»دە ئاتە ـ ئانە دۇئا،
ئەگەر قىلماسە كۆپ بولۇر بىنەۋا.
ئىكەۋنى دۇئا قىلماسە ھەر زەمان،
بولۇر ھالى بەد كۆپ ھەقىرۇ يامان.
دۇئا ئەيلەسۇن قىبلەگە رۇ قىلىپ،
يۇزىن قىبلە سۇيىگە تەگرۇ قىلىپ.
قولىن كىتفىغە رۇ بەرۇ ئەيلەسۇن،
كەفىنى يۇزىگە فۇرۇ ئەيلەسۇن.
يەنە مەتلەبىن ئەۋج ئايتسۇن تەلەب،
ئىكى قول قىلىپ سىنەغە لەب بەلەب.
ئىكى قولنى بىر ـ بىرىگە زەم ئەيلەسۇن،
دۇئا سەۋتىنى پەست ھەم ئەيلەسۇن.
دۇئادىن كېيىن يۇزگە سۇرتسۇن قولىن،
بۇ مەجمۇئ دۇئا سۇننەتىدۇر يەقىن.

دېسەڭكىم بۇ سۆزلەرنى ئەسلىن كۆرەي،
«خەزانە جەلالىي»دە، ئەي نىك راي.

دۇئا ئىجابەت بولۇر ۋەقتلەرنى بەيانىدە

دۇئا ئەيلەسۇن لېك ۋەقتىن بىلىپ،
ئىجابەت بۇلارنى مۇقەررەر قىلىپ.
نەچە ۋەقت بارىكىم دۇئاغە شىتاب،
قىلىڭكىم دۇئا ئاندەدۇر مۇستەجاب.
بىرى ئانى جۇمئە ئەزانى ئېرۇر،
كى يەئنى ئەزانى مىنارە دەيۇر.
دېدى بەئزى سۇننەت ئەزانى يەقىن،
ئىكەۋدە دۇئا ئەيلەمەك خۇب دېگىن.
يەنە جۇمئە كۇن ئەسردىن تا بەشام،
بۇ دەمدە دۇئا مۇستەجابدۇر مۇدام.
ئەزان ئىلە تەكبىر ئىشتىكەن زەمان،
نامازغە تۇرار ۋەقتى ھەم بار ھەمان.
يەنە چەھارشەنبە كۇنى بولسا گەر،
پىشىندىن كېيىن تا نامازى دىگەر.
زەۋال ۋەقتى ھەر كۇندە بار مۇستەجاب،
بۇ ھالەتدە ئەيلەڭ دۇئاغە شىتاب.
يەنە ھەر كېچە ئاخىرى ھەم سەھەر،
يەنە جۇمئە كېچەسىغە بار خەبەر.
رەجەب ئايىنىڭ ئەۋۋەلىن كېچەسى،
بەرات ئايىنىڭ ئون بەشىن كېچەسى.
يەنە قەدر كېچەۋۇ رەمازان ئايى،
يەنە ئەرفە كۇنى قۇربان ئايى.
يەنە ئىكى ئىيد كېچە قىلسۇن دۇئا،
قىلىپ ۋەئدەئى ئىستىجابەت خۇدا.
كىشى رۇزە تۇتقان ئېسە نەفلۇ فەرز،
دۇئا ئەيلەسۇن ۋەقتى ئىفتار ئەرز.
يەنە ۋەقتكىم بولسە كۆڭلى رەقىق،
دۇئاسى بولار مۇستەجاب، ئەي رەفىق.
كېسەلنى دۇئاسى بىلا رەيبۇ شەك،
بەمىسلى دۇئايى نەبىييۇ مەلەك.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

بىتىپ «شەرھ ئەۋراد» ئىچىندە رەسۇل،
دېدىلەر: مۇسافىر دۇئاسى قەبۇل.
فەرايىز نەمازدىن كېيىن بىدەرەك،
دۇئا ئايتسە مەقبۇل بىرەيبۇ رەك.
يەنە خەتمى قۇرئان قىلغان زامان،
يەنە يۈز مۇسۇلمان يىغىلگەن مەكان.
ئۆزلۈگ ئالدىدە، مەجلىسى زىكر ئارا،
يەنە كەئبە كۆرگەن زامان ھەم رەۋا.
مەدىنەنى كۆرگەندە يا رەۋزەنى،
دۇئا ئايتسە كەلگەي ئىجابەت ئۇنى.
يەنە ياڭى كۆرگەن زامانى ھىلال،
ئىجابەت بولۇر ھەرنە قىلسە سۇئال.
يەنە جۇمئەدە ئىكى خۇتبە ئارا،
ئوتۇرسە ئىمام قىل دۇئا بىئىبا.
يەنە مۇنبەرىدىن تۇشەردە ئىمام،
دۇئا ئايتسە تاپقاي ئىجابەت مۇدام.
بۇ سۆزلەر بارى «شەرئە شەرھى»دەدۇر،
بۇ ياڭلىغ مۇفەسسەل كىتاب كەم بولۇر.
دۇئايى ئاتە ـ ئانەدۇر مۇستەجاب،
ۋەلەد ھەققىغە باردۇر بىشەك مۇجاب.
ئالار ھەققىغە ھەم دۇئايى ۋەلەد،
ئىجابەت بولۇر ھېچ بولمايدۇ رەد.
بەرادەر دۇئاسى، بەرادەرلەرە،
ئەگەر زۇھرۇ غەيب ئولسە مەقبۇل ئولە.
يەنە پادىشاھىيكى ئادىل ئېرۇر،
دۇئا ئايتسە بىشەك ئىجابەت بولۇر.
دۇئايىكى غازى ئېتەر بار قەبۇل،
دېدى «مەخزەن» ئىچرە بۇ قەۋلى رەسۇل.
دۇئايىكى مەزلۇم ئېتەر زالىمىن،
بىلا رەد دېدىلەر قەبۇل ئولماغىن.
ئۆزىنىڭكى فەرزەندىگە، ئەي فەلان،
بەزىنھار ئايتمە دۇئايى يامان.
مۇبادە ئەگەر بولسە مەقبۇلى ھەق،
ئۆزۈڭگە زەرەر بولغۇسى ماسەبەق.

* *

فەقىھ لەيسكى شەيخى ئالىم ئىدى،
ئاتى «بۇستان» ئول كىتابىدە دېدى.
كى بەش يەردە مەكرۇھ سۆز ئەيلەمەك،
سۇكۇت ئاندە ئەلبەتتە لازىم كېرەك.
بىرى تابۇت ئارقاسىدە دەر كەلام
دېسە بار كەراھەت دېدى ۋەسسالام.
بىرى ئولكى قۇرئان ئوقۇر ۋەقتىدە،
ئۆزۈڭ خاھ ئوقۇ، خاھ ئىشىت غەيرىدە.
يەنە مەجلىسى ئىلىم ئارا ھەر سۇخەن،
يەنە سۇبھىدىن تاكى بامداد ئۆتەن.
يەنە خۇتبەن ئەتكەن كىشى تاكى سۇبھ،
بۇ يەرلەردە سۆز ئەيلەمەك سەختى قۇبھ.
يەنە بەش مەكان كۇلگۇ مەكرۇھدۇر،
نۇخۇست ئول گۆرۇستاندا ھەركىم كۇلەر.
يەنە ئول مۇسىبەتلى ئەل ئالدىدە،
ئەگەر كۇلسە بولغاي كەراھەت تۇدە.
يەنە ھەركىم ئايغاندا يادى خۇدا،
ئەگەر كۇلسە مەكرۇھ دېدى «شەرئە»دا.
ۋەيا بىر كىشى دېسە ھەزلۇ مەزاھ،
كى يەئنى سۆزى كىزب، غەيرى مۇباھ.
ئاڭا كۇلسە مەكرۇھدۇر بۇ كۇلىش،
مۇسۇلمان دېگەن ئەتمەگەي مۇنداق ئىش.
رەسۇل ئايدى: مەجلىس ئارا ھەر كىشى،
دۇرۇغ سۆزنى دەر تاكى ئەل كۇلمىشى.
ئېتەر خەلق خەللاقى ئەرزۇ فەلەك،
ئانى ئول كالامدىن ئۇچ يۈز مەلەك.
ئوقۇرلار ئاڭا ھەر زامان لەئنەتى،
قىيامەتغەچە تىنمايىن سائەتى.
بىرى ئولكى كۇلسە نەمازدە يەنە،
خۇدايى جەھانغە نىيازدە يەنە.

* *

ئەزىزلەر دېدى كۇلگۇ ئۇچ قىسىم ئېرۇر،
تەبەسسۇم يەنە زىھك قەھ ـ قەھ ئېرۇر.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

تەبەسسۇم شۇدۇركى ئىشتىمەس ئۆزى،
ئېرۇر زېھىك ئولكىم ئىشتكەي ئۆزى.
ئېرۇر قەھ ـ قەھە، يەئنى كۇلمەك بەلەند،
گۇناھى كەبىرە دېدى ئەھلى پەند.
دېدىكىم: كىشى كۇلسە مۇندە فۇزۇن،
قىيامەتدە كۆپ يىغلاغاي تاڭلا كۇن.
خۇدا دېدى قۇرئاندە: «يىبىكۇ كەسىر»،
قەلىل زېھىك ئېتىكڭ دېدى ھەيىي قەدىر.
كىشى كۇلسە دۇنيادە خەۋف ئەيلەمەي،
قىيامەتدە ھەسرەتدە كۆپ يىغلاغاي.
كىتابلاردا باردۇركى شەيخى سەرى،
جۇنەيد ئىلە سۇفيانۇ شەيخى ئەلى.
يەنە بەشر ھافي، يەنە بايەزىد،
يەنە كەرخىيۇ با ھۇسەينۇ سەئىد.
بۇلاردىن بۆلەك ھەم بەسي خۇبلەر،
بىرەر يول بۇ دۇنيادە كۇلمەدىلەر.
دەر ئېردىلەر، ئايا، ئۆتۇپمىز سىرات،
بېھىشت ئىچرە كىردۇكمۇ ئەيلەپ نىشات.
نېچۇك كۇلمىز ئالدىمىزدە خەتەر،
ئەدەدسىز ئېرۇر يا خەتەر، يا زەفەر.
ئېرۇر ھاسىل ئول كۇلگۇ قەسۇەت ئېرۇر،
كى كۇلمەق ئەلاماتى غەفلەت ئېرۇر.
يەنە فىكر ئايتسا ئەلاماتى كۆر،
نەكىر مۇنكىرۇ ھەم ئەزابى قەبۇر.
سىراتكىم ئېرۇر ئۇچ مىڭ يىللى يول،
قىلىچتىن ئېتىمچەكە دېدىلەر رەسۇل.
كېلەرمۇ ئىكەن نامەلەر ئوڭىدىن،
ۋەيا ھەسرەتۇ غەم ئىلە سوڭىدىن.
بۇ ياڭلىغ ئەلامەتلەر ئالدىدە بار،
كىشى ئاقىل ئېرسە نېچۇكدىن كۇلەر.
مۇسۇلمانغە لازىمكى ھەر سائەتى،
ئالىپ يادىغە كورنى كۇلفەتى.
ئېتىپ فىكرىكىم كەلسە ئولماق فەراز،
يېبەرسە ئەجەلنى باشىمىزغە باز.
كېلەر ئەزرائىل ئالغالى جان ئۇچۇن،
بەلىسى لەئىن قەسدى ئىمان ئۇچۇن.
نە بولغاي بىزى ھالىمىز ئول زەمان،
خۇش ئولغايمۇ ئەھۋالىمىز يا يامان.
چۇ گۆر ئىچرە گەر كىرسە مۇنكىر ـ نەكىر،
تۇمەن ھەيبەت ئىلە سوئالىنى دەر.
جەۋابىغە قادىر ئېتەرمۇ كەرىم،
ۋەيا ئاجىز ئەيلەرمۇ يۇز خەۋفۇ بىيم.
بولارنى قىلىپ ياد ئەفغان ئېتىپ،
يۇرەكلەرنى ھەسرەت بىلەن قان ئېتىپ.
قۇيۇپ يەرگە ھەسرەت ئىلەن باشىمىز،
تۆكۇپ ژالەدەك دىيدەدىن ياشىمىز.
نەكى غەفلەت ئىلەن كۇلۇپ قاھ ـ قاھ،
كەتۇرمەي كۆڭۇلگە ئەزابى گۇناھ.
خۇسۇسەن غىياسىددىنى بىئەمەل،
ئەزىز ئۇمرى غەفلەتغە قىلغان بەدەل.
يىگىتلىك دەمىم ئۆتتى كۇلگۇ بىلەن،
قىشۇ يازلىغۇ ھەيا ھۇ بىلەن.
بىرەر لەھزە ئۆلمەقنى ياد ئەيلەمەي،
گۇنەھلەر ئالىپ ئەسكە، داد ئەيلەمەي.
قىيامەتنى ياد ئەتمەيىن گاھ ـ گاھ،
كەتۇرمەي كۆڭۇلگە ئەزابى گۇناھ.
ئەگەر كەتسە بۇ ھال ئىلە دۇنيادىن،
نە كورۇ نە دەۋزەخ قەبۇل ئەيلەيىن.

(داۋامى كېيىنكى ساندا)

(نەشرگە تەييارلىغۇچى خوتەن پېداگوگىكا ئالىي تېخنىكومىدا)